

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

SZINNYEI JÓZSEF

OSZTÁLYTITKÁR.

XX. KÖTET. 7. SZÁM.

URI JÁNOS.

GOLDZIHHER IGNÁCZ

R. TAGTÓL.

(Felolvastatott a M. Tud. Akadémia 1907 november 4-iki ülésében.)

Ára 30 fillér.

BUDAPEST.

1908.

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

- I. k. I. *Télfy*: Solon adótvényéről. 20 f. — II. *Télfy*: Adalékok az attikai törvénykönyvhöz. 20 f. — III. *Tárkányi*: A legújabb magyar Szentírásról. 40 f. — IV. *Szász K.*: A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. 20 f. — V. *Toldy F.*: Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladása. 20 f. — VI. *Vámbéry*: A keleti török nyelvről. 20 f. — VII. *Imre S.*: Geleji Katona István főleg mint nyelvész. 60 f. — VIII. *Bartalus*: A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Hangjegyekkel. 1 K 20 f. — IX. *Toldy*: Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 1 K 20 f. — X. *Brassai*: A magyar bővített mondat. 40 f. — XI. *Bartalus I.*: A felsőaustriai kolostoroknak Magyarországot illető kézirat- és nyomtatványairól. 40 f. (1867—1869.)
- II. k. I. *Mátray G.*: A Konstantinápolyból legújabban érkezett négy Corvin-codexről. 20 f. — II. *Szász K.*: A tragikai felfogásról. 40 f. — III. *Joannovics*: Adalékok a magyar szókincs kérdéséhez. 40 f. — IV. *Finály*: Adalékok a magyar rokonságtudomány szókincs értelmezéséhez. 40 f. — V. *Télfy*: Solomos Dénes költeményei és a hétszigeti görög népv. 40 f. — VI. *Zichy A.*: Q. Horatius satirái. 40 f. — VII. *Toldy*: Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 80 f. — VIII. *Gr. Kuun G.*: A sémi magánhangzókról és megjelölésük módjairól. 40 f. — IX. *Szilády*: Magyar szófejtetések. 20 f. — X. *Szénássy S.*: A latin nyelv és dialektusai. 60 f. — XI. *Szilády Áron*: A defterekről. 40 f. — XII. *Szvorényi J.*: Emlékbeszéd Arvai György felett. 20 f. (1869—1872.) — III. k. I. *Brassai*: Commentator commentatus, Tarlózatok Horatius satiráinak magyarázóinak után. 80 f. — II. *Szabó K.*: Apáczai Cséri János Barcsai Ákos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. 20 f. — III. *Szabó I.*: Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. 20 f. — IV. *Vadnai*: Az első magyar társadalmi regény. 40 f. — V. *Finály*: Emlékbeszéd Engel József felett. 20 f. — VI. *Barna F.*: A finn költészetéről, tekintettel a magyar ősköltészetre. 80 f. — VII. *Riedl Sz.*: Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső l. tag felett. 20 f. — VIII. *Dr. Goldziher I.*: A nemzetiségi kérdés az araboknál. 60 f. — IX. *Riedl Sz.*: Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. 20 f. — X. *Gr. Kuun G.*: Adalékok Krim történetéhez. 40 f. — XI. *Riedl Sz.*: Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. 40 f. (1872—1873.)
- IV. k. I. *Brassai*: Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneise II-ik könyvéről különös tekintettel a magyarra. 80 f. — II. *Bálint G.*: Jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. 40 f. — III. *Bartal A.*: A classica philologiának és az összehasonlító árja nyelv-tudománynak mivélése hazánkban. 80 f. — IV. *Barna F.*: A határozott és határozatlan mondatról. 40 f. — V. *Dr. Goldziher I.*: Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletre hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. 40 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. — II. *Budenz J.*: A németországi philologok és tanfériak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. 30 f. — VII. *Fogarasi J.*: Az új szókőről. 30 f. — VIII. *Toldy F.*: Az új magyar orthologia. 30 f. — IX. *Barna F.*: Az ik-es igékről. 30 f. — X. *Szarvas G.*: A nyelvújításról. 30 f. (1873—1875.) — V. k. I. *Barna F.*: Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. 50 f. — II. *Brassai S.*: A neo- és palaeologia ügyében. 60 f. — III. *Barna F.*: A hangsúlyról a magyar nyelvben. 60 f. — IV. *Ballagi M.*: Brassai és a nyelvújítás. 30 f. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett. 50 f. — VI. *Bartalus I.*: Művészet és nemzetiség. 40 f. — VII. *Télfy I.*: Aeschylus. 1 K 60 f. — VIII. *Barna F.*: A mutató névmás hibás használata. 20 f. — IX. *Imre S.*: Nyelvtörténelmi tanulságok a nyelvújításra nézve. 1 K 20 f. — X. *Arany L.*: Bérczy Károly emlékezete. (1875—1876.) — VI. k. I. *Mayr A.*: A lány aspiraták kiejtéséről a zendben. 20 f. — II. *Bálint G.*: A manduk szertartásos könyve. 20 f. — III. *Dr. Barna I.*: A rómaiak satirájáról és satiráirókról. 40 f. — IV. *Dr. Goldziher I.*: A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében összehasonlítva a keleti arabokéval. 1 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. 20 f. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. *Szilágyi I.* II. *Vaszary K.* III. *Révész I.* 1 K 20 f. — VII. *Bartalus*: Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. 20 f. — VIII. *Barna*: A mordvaiak történelmi viszontagságai. 40 f. — IX. *Télfy*: Eranos. 40 f. — X. *Joannovics*: Az ik-es igékről. 80 f. (1876.) — VII. k. I. *Barna F.*: Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. 1 K. — II. *Budenz J.*: Podhorszky Lajos magyar-sinai nyelvhasználatára. 20 f. — III. *Zichy A.*: Lessing. 40 f. — IV. *Barna F.*: Kapcsolat a magyar és szuomi

URI JÁNOS.

GOLDZIHER IGNÁCZ

R. TAGTÓL.

(Felolvasatott a M. Tud. Akadémia 1907 november 4-iki ülésében.)

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1908.

FRANKLIN-ÁRSULAT NYOMDÁJA

Uri János.

I.

Egy kiváló orientalistánk tudományos életmunkájáról szóló tanulmányom kapcsolatában*) figyelmem ismét tudománytörténetünk egy fejezetére irányult, melylyel már régebben, a nyolczszáznolczvanas években szerettem foglalkozni. E fejezet tárgya: *a magyar orientalisták a XVI—XVIII. századokban*, melynek némely elemeit a kezem ügyébe került anyag mértéke szerint, annak idején csak vajmi darabosan tanulmányozhattam; de mely érdemes volna rá, hogy irodalomtörténetünk valahára kimerítő módon elintézzze. Mindenekelőtt a kérdés *bibliographiai* alapját kellene lerakni; pontosan összeállítani az irodalmi anyagot, melyről eddigelé csak nagyon hézagos tudomásunk van. Innen aztán át lehetne térni a földerített munkák méltatására, jelesül azon viszony meghatározására, melyben e munkák azoknak a köröknek tudományos törekvéseihez állanak, a melyekből kikerültek.

E mozgalom legfényesebb alakja URI JÁNOS, ki tudományos munkáival a XVIII. század második felében a magyar névnek igaz becsületet szerzett Hollandiában és Angliában. Róla óhajtanék ez alkalommal néhány jegyzetet előterjeszteni. Talán buzdítóul szolgálhatnának egy kimerítő életrajzi tanulmányra, melyre e kiváló emberünk emléke dicsően rászolgált.

Hogy mily tévedések uralkodnak még URI JÁNOS életrajza körül, legvilágosabb módon tűnik ki abból a körülményből, hogy

*) L. Emlékbeszéd gróf KUUN GÉZA fölött 12. lap jegyzetét (Akad. Értesítő 1907. évf. 448. l. 1. jegyz.), a hol az idevágó értekezések fel vannak sorolva.

a Pallas Nagy Lexikona URIRól a következő adatot nyújtja: «született Debreczenben 1726*) táján.» Pedig biztosan tudjuk, hogy Nagy-Kőrös szülöttje. BAKÓ JÓZSEF nagykőrösi ref. lelkész úr szives értesítése szerint az ottani egyházi anyakönyvben URI JÁNOS születése 1724 december 27-ike alatt van feljegyezve; édes atyja URI IMRE. A mi által meg azon nehézség merül fel, hogy — mint látni fogjuk — URI 1756-ban 29 évesnek van mondva; halálakor pedig 1796-ban mint 70 évesről szólnak róla; mely adatok az imént említettem (mindenesetre megbízhatóbb) anyakönyvi bejegyzéssel nem egyeznek. Debreczennek azonban mindenesetre le kell mondania annak igényéről, hogy URI JÁNOS az ő dicsőségét gyarapítsa.

Maga URI JÁNOS doktori dissertatióin neve mellé e jelzést kapcsolja: «*Körösino-Hungarus*»; a «kőrösi» nem nemesi prædicatum, a minek a Lexikonban van feltüntetve, hanem valóságos szülővárosa URINAK Nagy-Kőrös, nem Debreczen.

Ifjúkori tanulmányai menetének körülményes kimutatása annak a kimerítő életrajzi tanulmánynak volna feladata, melyet az imént mint pium desideriumot jeleztem. Ez alkalommal csakis némely *irodalmi* munkájával óhajtok foglalkozni.

Fájdalom, e nagy magyar tudós dolgozatai közönyvtárainkban csak csekély részben találhatók; bizonyára teljesebben vannak meg a külföldi könyvtárakban a «Körösino-Hungarus» munkái.

Nem mondhatnók, hogy a magyar művelt közönségben nem nyilvánult valaha érdeklődés azon irodalmi működés iránt, melyet URI a külföldön kifejtett. Nyolcz évvel halála után (1804) PAINTNER MIHÁLY azt a kívánságot fejezi ki Schediusszal szemben: «Ich wünschte, dass in unserem Vaterlande die litterarischen Verdienste, besonders um die morgenländischen Sprachen des Freyherrn Dan. Carl Grafen von Revitzky**) und des JOHANN URI mehr bekannt und in Ihrer Zeitschrift auseinandergesetzt

*) A Dictionary of National Biography LVIII. köt. 42. l. is 1726-ot mond; születési helyül azonban helyesen *Kőrös* van megadva. Az angol czikk szerzője MARGOLIOUTH D. S. oxfordi egyetemi tanár. PÉCHY IMRE is alább említendő egyik cikkében már 1873-ban helyreigazítja az URI debreczeni illetőségét állító helytelen adatot.

**) Erről lásd Egyetemes Philologiai Közlöny IV. (1880) 115. l.

würden.»¹⁾ Ezen kívánságnak az illető folyóirat URI JÁNOS négy munkájának pusztá felsorolásával felel meg.

Behatóbban HORVÁT ISTVÁN ismerte fel nagy jelentőségét. A Nemzeti Múzeumban őrzött Collectáneáinak több czédulája tartalmaz adatokat URI JÁNOS munkáiról. Jelen előadásomban kiemelendő egy fontos tényre e czédulák egyike irányította figyelmemet.

HORVÁT ISTVÁN után, kinek jegyzetei nincsenek közzétéve, 1866-ban BALOGH FERENCZ «Uri János magyar tudós Oxfordban» című cikkében foglalkozik URI tudományos dolgozataival.²⁾ Hét számot sorol fel; de ezekkel nem merítette ki az URI-bibliographiát.

Fölötte érdekes jellemzést közölt URIRól 1873-ban és 1876-ban PÉCHY IMRE,³⁾ az államnyomda volt tudós igazgatója, ki buzgón és sok eredménnyel kutatott az Angolországba került magyar tudósok működéséről. Mint említettem, már ő is helyreigazítja az URI debreczeni illetőségét állító téves adatot. Érdekes részleteket közöl különösen nagy hazánkfia angolországi tartózkodásáról. PÉCHYnek az az értesítése, hogy URI egy nagykörösi látogatása alkalmával szülőföldjén emlékiratféle feljegyzéseket hagyott volna, kérésre főtitkári hivatalunkat arra indította, hogy e nagyfontosságú életrajzi anyag felhasználhatása szempontjából Nagy-Körösre kérdést intézzen. Onnan azonban illetékes helyről azt a tudósítást kaptuk, hogy ilyen iratok az ottani főiskola levéltárában nem találhatók. Külömben PÉCHY IMRE közlései sem terjeszkednek URI tudományos és irodalmi munkájának méltatására.

II.

URI első irodalmi kísérletei hollandi tanulmányaival vannak szoros kapcsolatban. Az ő idejében még fennállott a harderwijki egyetem, mely a «gelderni herczegség és a zütpheni grófság

¹⁾ Zeitschrift von und für Ungern VI. (1804) 159. és 160. l.

²⁾ Sárospataki füzetek, X. köt. 409—13. l.

³⁾ SZANA TAMÁS Figyelőjében 1873. évf. 123. l. 1876. évf. 14—16. l. 26—28. l. PÉCHY cikkeire t. tagtársunk, id. SZINNYEI JÓZSEF volt szíves figyelmeztetni.

főiskolájának» nevét viselte. Ez egyetem deákja volt URI. Két karnak volt hallgatója Harderwijkban: a bölcsészetinek és a theologiainak. Mindkettőn doktori rangot nyert, minek emléke két dissertatióban maradt fenn. Az egyiket Pro Liberalium Artium Magisterio et Gradu Doctoratus in Philosophia 1753. június 8-án mutatja be és egyuttal «Academiæ Ducatus Gelziæ et Comitatus Zutphania» dedicációval Harderwijkban sajtó alá bocsátja. Tárgya: *De fulmine*: csekély természettudományi vonatkozásokkal lényegében egy nagyon érdekes irodalomtörténeti kiserlet, melyben a fiatal szerző tágas olvasottságának adva bizonyítékát, nagyon izléses csoportosításban előadja, hogy a keleti és a klasszikus írók minek nézték a villámlást. E dissertatióhoz szokás szerint 22 thesis van kapcsolva, többnyire a physika és a philosophia köréből; köztük néhány a szabadakarat, a determinismus és causalitas kérdéseire vonatkozik. Az utolsó számú: *datur spatium vacuum*.

Akkori szokás szerint tanuló társainak latin nyelvű üdvözlő költeményei szerepelnek a dissertatio függelékében. A nyomtatvány e függeléke egy életrajzi talány elé állít, melyet a rendelkezésemre levő anyagokkal nem vagyok képes megoldani. E költeményekben ugyanis tanuló társai úgy szólnak URihoz, mint a ki a bölcsészetdoktori vizsgát megelőzően a theologiae doctor rangját már megszerezte volt. Az egyik, WILH. JACOB. ALLART ily megszólítással vezeti be versét: «Ad doctissimum Dⁿ. Johann. N. Uri cum uti quondam egregio Specimine Theologico, ita nunc Philosophico, mirandum phænomenon, quod Fulmen audit, brevi et perspicua Dissertatione Inaugurali aperiret et Summis proin Philosophiæ Honoribus publice ornaretur.» Distichonjait pedig így végezi:

«Quam bene conveniunt et in una sede morantur
Perspicuensque Sophus, Theiologusque probus.

Pedig theologiai doktori dissertatióját csak két évvel későbből ismerjük. Ugyanis 1755 június 28-án ugyancsak Harderwijkban teszi közzé értekezését: Dissertatio Philologico-Theologica Inauguralis *De Rege feliciter regnante* שִׁילָה pro gradu Doctoratus in SS. Theologia etc., melyben a Genes. 49, 10 magyarázásának sokat faggatott kérdéséhez szól hozzá. E két

munka egyike sem szerepel BALOGH FERENCZ bibliographiai kimutatásában.

Kettős doktori babérral URI aztán Leiden, Holland akkor is, most is, leghíresebb egyeteme felé veszi útját. 1756 szeptember 17-éről az ottani Album Academicum a következő feljegyzést mutatja: «Johannes Uri Korosino-Hungarus 29 [éves T. et P. Dr.» Nem tudom, min alapszik a Lexikon azon adata, hogy itt «jogot kezdett tanulni és ebből is letette a doktori vizsgálatot». E tényeknek nem akadtam nyomára. De kétségtelen, hogy Leidenbe URIT a nagy SCHULTENS ALBERT híre csábította, korának legkiválóbb orientalistájé, ki a héber-arab philologia terén a maga idejében uralkodó iskolát alkotott, melynek, mint kimutattam, számos jeles magyar növendéke is volt,*) és mely iskolának csillaga csakis a század végén a párisi *Silvestre de Sacy* iskolájának feltűnésével homályosodik el. Itt a nagy vezér mellett URI azon tanulmányoknak szenteli magát, melyek a leideni iskola hírét mai napig fenntartották, az arab-héber philológiának, valamint az akkor elérhető keleti irodalomtudomány egyéb ágainak. Munkái, melyek már most 1761-től kezdve sűrűen jelennek meg, az arab, héber, perzsa, török irodalom körében mozognak.

Ezek közt leginkább alapította meg tudós hírét egy a BALOGHTÓL egybeállított jegyzékben hiányzó kiadvány, melyet — a mindjárt ismertetendő emléktábla tanúsága szerint is — az oxfordi kataloguson kívül URI legjelentősebb dolgozatának tartottak. Kedvező fogadtatásáról és elterjedéséről a tudományos világban az a még mai nap is ritkaság számba menő körülmény tanuskodik, hogy tíz éven belül két kiadást ért. E munka a «Burda», azaz «*Köpenyköltemény*» név alatt az iszlám világában nagy hírnek örvendő költemény kiadása és magyarázása. Szerzője az északafrikai berber népfajból származó, Felső-Egyiptom Abúszír helységében született SEREF AL-DÍN MUHAMMED B. SZA'ÍD AI-BÚSZÍRI (szül. 1212-ben, megh. 1294—8 körül Kairóban). Vallásos költő volt, ki a próféta tiszteletére több költeményt írt, melyek közül azonban egy sem vergődött oly hírre, mint e «*Köpenyköltemény*». Nevét a következő csodás történetnek köszöni, melyet

*) L. Egyetemes Philologiai Közlöny i. h. 121—129. l.

maga a szerző következőképen beszél el: «Megesett rajtam, hogy hűdés ért ép azon időben, midőn e költemény szerkesztésével foglalkoztam. Munkám elvégzése után istenhez könyörögtem, hogy szabadítson meg testem nyomorúságától; imámat azzal toldottam meg, hogy sírva mondtam el versemet. Álomba merülvén a prófétát láttam, a mint áldott kezével testem bénult részét érinté és köpenyt borított reám. Arra ébredtem, hogy teljesen felgyógyultam; csudás látományomról azonban nem szóltam senkinek. De még az nap egy fakirral találkoztam, ki elkérte tőlem új munkámat, melyben a prófétát dicsőitem; kérdésemre, hogy melyiket érti — hisz több efajta verse volt — «azt — mondá — melyet betegségéd alatt készítettél» és nyomban el is szavalta az elejét. «Tegnap — úgymond — a próféta jelenlétében hallottam az egész költeményt és láttam, a hogy egy köpenyt borított a szavalóra.»*) Ez a «Köpenyköltemény» elnevezésének oka. E csudás történet csakhamar híressé tette a verset; még a szerző életében szent szövegnek tekintik, melyet a legnagyobb áhitattal környeznek. Gyógyító amulettekre használják egyes sorait; ájtatos gyülekezetekben éneklék. E szent-séges jelleget az egész muhammedán világban egészen mai napig fenntartotta. A «Köpenyköltemény» éneklésével kísérik a halottat utolsó nyugvóhelyére. E fontosságával az irodalomban elfoglalt állása is lépést tart. Az iszlám nagy területén használt minden nyelvre le van fordítva; mindenféle mesterséggel még ki is bővítették és fejlesztették. Egész kis könyvtárt tesz a hozzá fűződő kommentár-irodalom.***) Nemcsak egyszerű értelmét magyarázzák; hanem minthogy mystikus értelmet is tulajdonítanak neki, ez irányban is mesterkedik körülötte a titokzatosságokban kéjelgő exegesis. Aztán kutatják a költemény magikus hatásait is: hogy az egyes verssorokat amuletumnak használva, mily formában, mily esetekben, mily eredményt érhet el velük a bajba

*) Lásd RENÉ BASSET, La Borda du Cheikh El-Bousiri, poème en l'honneur de Mohammed traduite et commentée. (Paris 1894: = Bibliothèque Orientale Elzévirienne, LXIX. része.)

**) BROCKELMANN, Geschichte der Arabischen Litteratur, I. köt. 264—266. l.

sülyedt igazhívó.*) Pedig vajmi egyszerű, könnyen érthető költeményről van szó, mely 172 distichonban az iszlám népszerű prophetológiáját foglalja össze.

E költemény eredeti arab szövegének editio princeps-ét latin fordítással adta URI JÁNOS 1761-ben.***) Szándéka volt MERZÚKI arab scholion-jait is kiadni a költeményhez; de ismeretlen akadályok e szándékát megghusították; csak a költemény keletkezését előadó bevezetést közli MERZÚKI szövegében. — URI lelkületének jellemző vonását mutatja a könyv dedicatiója: «Deo ter Optimo Maximo atque amicis charissimis dilectissimis hunc suæ industriæ partum offert Joh. Uri.»

E munkához (57—76. lapon) függelékül URI egy értekezése van kapcsolva e czímen: «*Origines Arabico-Hebraicae*», melyet mutatványnak jelez egy terjedelmesebb munkából, melynek bevégezésétől, úgymint a MERZÚKI scholionjainak közlésétől «insperato et inopinato causarum quarundam concursu circumfusus» maradt el. Az *Origines*ben a sémi nyelvek szótárának nyolcz szócsoportját fogja etymologiai vizsgálat alá, azon módszer szerint, melyhez a SCHULTENS iskolájában szoktatták. Ezen módszer ugyanis régibb párja a mostan divatos panbabylonismusnak, mely szerint a sémi szók etymonjait nagy egvoldalúsággal derűreborúra a babylon-assyriai ékiratos nyelvből fejtik ki. Újdonat-új, eddig ismeretlen jelentéseket fognak rá p. o. a bibliai héber szókra, valamely rokonhangzású, nem is mindig biztos ékirati szó alapján és azt a jelentést teszik az illető szó etymonjává. A SCHULTENSÉK idejében az arab nyelv gazdagságát használták fel a hozzá képest koldus-szegénységű egyéb sémi nyelvek magyarázására. Mindent az arab alapján akartak megérteni. A héber szó jelentésének pontos meghatározásában előbbre helyezték az

*) Minderről bővebben szólok a R. BASSET munkája alkalmából írt cikkemben, *Revue de l'Histoire des Religions*, XXXI. köt. (1895) 304—311. l.

**) *Carmen mysticum BORDA dictum Abi Abdallah Mohammed ben Seid Busiridæ Aegyptii. E cod. MS. Bibl. Lugd. Batav. latine conversum. Accedunt Origines arabico-hebraicae. Paravit et edidit JOH. URI. Lugd. Batav. 1761, 4°; ed. 2. Traj. ad Rhen. 1771, 4°.*

arab nyelvhasználat tanuságát az évezredes szótári és exegetikus hagyománynak.¹⁾

Tudjuk, hogy az ó-perzsa philológiának is volt ily korszaka, midőn HAUG iskolája a Zendaveszta szavainak értelmezésében előnyt adott a szanszkritből következtetett etymológiának a párszi iskolák magyarázó hagyománya fölött, melynek a nemrég elhunyt SPIEGEL volt a szószólója. URI JÁNOS is munkatársa volt az ő idejében Leidenben uralkodó panarabistikus módszernek a sémi etymologia terén. Mindent az *arabból* lehet csak megmagyarázni és megérteni. E nyelvben található meg a sémi szavak eredeti és igazi jelentése. E módszeres tanhoz nyújt adalékokat az «*Origines arabico-hebraicæ*» című mutatványban,²⁾ melyben a Schultens-iskola hű tanítványának bizonyul etymologiai téren, valamint egyéb munkáiban ez iskola nagy hatását mutatja a szigorú philologiai módszer dolgában.

Ugyanazon czélnak és módszernek szolgál ugyancsak 1761-ben Leidenben megjelent rövid dolgozata (BALOGH is fel-
említi): «*Prima decas originum Hebraeorum genuinarum ad loca biblica rectius intelligenda* (II. + 35. lap), melyben ismét tíz héber-arab gyökércsoporton mutatja be a SCHULTENS elveinek alkalmazását.³⁾ A biblia számos helyének csak úgy találhatjuk helyes értelmét, ha a héber szavak igazi jelentésének felderítésére az arab megfelelőket használjuk. «*Hoc pacto — így ítél róla bevezetésében — Linguam Hebræam ad perfectiorem evenemus gradum, et ab iis, quibus æquitas cordi est, laudis mercede non frustrabimur.*» A Prima decas cím («*finis primæ decadis*», mondja a könyvecske végén is), arra mutat, hogy szándékában volt ez etymologiai kutatásainak folytatást is adni. Azonban, tudtommal, újabb Decas-sal ezentúl nem állt elő.

¹⁾ Lásd Emlékbeszédemet FLEISCHER LEBERECHELT HENRIK fölött. Budapest 1889; Akadémiai Emlékbeszédék, V. köt. 4. sz.) 10. l.

²⁾ A függelék a következő héber-arab gyökerek etymológiájára és a bibliamagyarázatban való alkalmazására terjed: דוד קשב, אמין ערין, מדהל גרה, לון שבט.

³⁾ Az e munkában magyarázott gyökerek a következők: חפה, לוין-לצין, לוע, קדר, בלה, פטר, צדה, גלע, עלם, בהל.

III.

1770-ig tartózkodik URI Leidenben. Ekkor a szerény magyar tudóst életének legnagyobb elégtétele, dicsősége éri. Már elmondtam más alkalommal, hogyan került ez évben Angliába. Az oxfordi Bodleyan-Library igazgatói nem találtak szakembert, ki elég sokoldalú nyelv- és irodalomismerettel rendelkezik, hogy a soknyelvű keleti kéziratokban gazdag könyvtár kincseit egy tudományos katalogusban ismertesse. A leideni tanárok révén SIR JOSEPH YORKE (Baron Dever), Angolország németalföldi követe, URI JÁNOST ajánlotta e nagy képességeket feltételező feladat teljesítésére. Az oxfordiak tényleg a magyar fiatal tudóst hívják meg. Angliában mindjárt megérkezésekor egy még Leidenben készült tudományos munkával köszönt be, mely Oxfordban 1770-ben jelenik meg. BALOGH JÁNOS lajstromában nem említi. Ugyanis AL-NASZAFÍ muszlim theologus *dogmatikai tanköteményét* arab nyelven kiadta és latin fordítással magyarázta; e munka függelékül SZA'DI *Büszttánjának* bevezetését közölte perzsául és latinul.¹⁾ Ezt mindjárt 1771-ben követik a BALOGHNÁL is fel- említett *«Török levelek és perzsa elbeszélések, eredetiben latin fordítással»*,²⁾ mely dolgozatot itt különösen abból a szempontból emelem ki, hogy URI keleti nyelvismereteinek a törököt is befoglaló terjedelmére reá mutathassak.

Még egyéb tudományos munkák is jelzik oxfordi szorgalmát;³⁾ de figyelmének súlypontja természetesen arra a feladatra esik, a melyért Angolországba hitták volt. Másfél évtizeden át foglalkozott a Bodleyana gazdag kéziratkincsével. 1787-ben nyomtatásban jelenhetett már meg munkájának eredménye, egy testes foliáns, mely ezentúl a könyvtár keleti kéziratái leírásának NICOLL-, majd PUSEY-től folytatott munkájában szilárd alapul szolgált.

1) Carmen Arabicum, sive verba doctoris Auheddini Al Nasaphi de religionis Sonniticæ principiis numero vineta, nec non Persicum. nimirum Saadi Shirazidæ operis Pomerium dieti initium ubi de Deo T. O. M. Edidit et latine vertit J. Uri. Oxonii. 1770.

2) Epistolæ Turcicæ et narrationes Persicæ editæ ac latine conversæ ab Joanne Ury. Oxonii 1771.

3) Itt jelenik meg többek közt a Pharus artis grammaticæ hebrææ, Oxon. 1784. (BALOGH is említi.)

URI e katalogus-munkáját a Bodleyan-könyvtár igazgatóságának «ex ædibus Clarendonianis die 2-do Febr. 1787»-ről kelt előszava vezeti be, melyben a munka történetét adja elő és URI munkájának érdemét is dicsérő módon méltatja. Leidenből ajánlották nekik e tudós szakembert a sokoldalúsága miatt nehéz munka teljesítésére:

«Is erat *Joannes Uri, Hungariensis*, qui iam tum Lugduni Batavorum commorans sub Cl. J. Schultens Linguis orientalibus operam dabat. Virum ita nobis commendatum ultro excepimus, et annuo stipendio donavimus, donec negotium ad finem perductum fuerit. Is igitur in hac Recensione per multos annos desudavit: singulos Codices, qui in Linguis, Hebraica, Chaldaica, Aethiopica, Syriaca, Arabica, Persica, Turcica conscripti fuerint ad examen revocavit, Argumenta eorundem nonnunquam paucioribus, interdum vero (ubi nempe illud exigere videretur Argumenti Dignitas) diffusioribus verbis exposuit, Titulos diligenter inspexit, eosque, ut et ipsa Auctorum Nomina, tum Latine, tum ipsis Scriptorum Codicumque Linguis, quoad fieri potuit exhibuit: Inconditam atque indigestam Codicum congeriem non tantum in Linguarum in quibus exarati erant Classes diduxit, sed etiam, habita ubique Voluminum formæ ratione, in Scientiarum et Disciplinarum Ordines, prout in optimis Catalogis fieri consuevit, digessit.»

Ámde nincsen megemlítve, hogy maga URI is írt egy előszót a nagy munkához, melyet azonban, nem tudhatni, mi okból, nem akartak kiadni. Nagy hazánkfia ez előszavának szövege azonban nem veszett el. HORVÁR ISTVÁN a Nemzeti Múzeumban őrzött nagybecsű anyaggyűjteményének URIRA vonatkozó czéduláinak egyike a következő tény ismeretére vezetett. 1827-ben dr. PARR SÁMUEL, hattoni curatus, a londoni Sz. Pál székesegyház præbendariususa és buzgó könyvgyűjtő hátrahagyott nagy könyvgyűjteményéről, e czímen: *Bibliotheca Parriana*, egy katalogust adott ki, melynek 62. lapján a theologiai szakba besosztva Kennicott: «Dissertatio generalis in vetus testamentum» cz. munkája van felhozva, egybekötve a «Codices Manuscripti Hebraici et Chaldaici una cum Arabicis caractere hebraico expressis» czíművel «with an Authograph of the learned and judicious Preface intended for publication by the profound Orientalist, the Editor, Dr. Uri, and insolently rejected and quibbled by Dr. Randolph, the Canon of Christ Church», azaz: «együtt egy tudós és élesítéletű előszó autograph-jával, melyet

közzétételre szánt a katalogus szerzője, a mélységes orientalista, dr. URI, de melyet méltatlanul visszautasított és mindenféle ürügy alatt elmellőzött dr. RANDOLPH, a Christ-Church kanonokja » URI a könyvtár gyűjtőjével személyes baráti viszonyt folytatott. Ezt a katalogus egy adatából következtetem. A 270. lapon ugyanis VERWEY I. Nova Via Docendi Græca (Amsterd. 1737) cz. munkáját e jegyzet kíséri: «The gift of the learned Dr. Ury to Dr. Parr.» Bizonyára ily módon került URI előszavának kézírata is a PARR könyvtárába.

Nem kíméltem fáradságot, hogy megtudjam, hová került e könyv, mely nagy hazánkfia egy kiadatlan értekezését saját kezeirésében foglalja magában. Nem is tekintve e kéziratnak érdekességét magvar szempontunkból, mindenesetre tárgyi és irodalmi szempontból is kell, hogy nagy fontossággal birjon. Mi lehet az oka annak, hogy dr. RANDOLPH e «tudósnak és éles-ítéletű»-nek mondott munkát elnyomja? Utánjárásomnak eddig csak az az egy *negatív* eredménye volt, hogy megtudtam, hogy PARR könyvgyűjteménye nem *egy* helyre került, hanem hogy szét van szórva. De nem volt módomban megtudni, hogy a szóban forgó kötet hová került. A minek magános kérdezősködéssel nem tudtam végére járni, talán inkább sikerülne hivatalos utánjárásnak. Az a meggyőződésem, hogy méltó feladatot teljesítene könyvtárunk, ha hivatalos lépéseket tesz arra, hogy híres hazánkfia ezen irodalmi szempontból fontos autograph ineditumának nyomára jusson és azt az utókor számára megmentse. Nem tétélezhető fel, hogy PARR Kennicott-kötete, melyhez URI e reliquiuma hozzá van kötve, nyomtalanul elkallódott légyen.

IV.

Egy negyed évszázadot töltött URI Oxfordban. PÉCHY IMRE*) közléséből tudjuk, hogy ez idő vége felé, 1794-ben, tehát két évvel halála előtt, BUDAI EZSAJÁS látogatását fogadta Oxfordban, mely látogatás emlékét a debreczeni kollégium könyvtára őrzi. BUDAI ugyanis URI egy munkájába, melyet e találkozás alkalmával a szerzőtől ajándékba kapott, URIRól és oxfordi találkozásuk-

*) Figyelő 1876. évf. 27. l. Péchy az emléklap tartalmát teljes szövegben közli.

ról egy érdekes emlékjegyzetet irt latin nyelven. Bár nem volt hivatalos tanári állása az oxfordi egyetemen, nagy tudományát, könyvtári tiszte mellett, tanító működéssel is hasznossá tette. Sokan fordultak hozzá, kik a keleti tudományok azon körében, melyben ő maga a nagy SCHULTENS tanítványa volt, okulni és tökéletesedni óhajtottak. E csendes működésének nagy hatását egy okmány hirdeti, mely érdemes arra, hogy a magyar tudományosság története megőrizze.*) Ez előadásom záró pontján e tisztet óhajtom teljesíteni.

A WESLEY-mozgalom egyik nevezetes képviselője volt keletkezése idejében egy ADAM CLARKE nevű angol theologus, kinek a vallásos ébresztés körül kifejtett tevékenységén kívül, melyet prédikáló utazásaiban érvényesített, tudományos tekintetben is sok érdemei voltak. Jelesül nagy buzgalmat fejtett ki egy polyglott biblia létesítése ügyében. Ez érdekes férfiú életrajzát halála után egy vaskos három kötetre terjedő munkában adták ki: *An Account of the Religious and Literary Life of Adam Clarke* (London 1833), melynek gerinczét magának CLARKE-nak naplójegyzetei és nevéhez, családjá egyéb tagjaihoz és barátaihoz intézett levelei képezik.

1812-ben a methodista theologus egy időre Oxfordban telepedik meg és e tartózkodásáról a nevezett életrajzi munka II. kötetének 298. lapján a következő naplófeljegyzést veszi át: «Mivel alkalmatlannak véltem -- úgymond ADAM CLARKE -- hogy vendéglőbe szálljak, magánházban fogadtam lakást. Kellemes meglepetésemre azt láttam, hogy ugyanazon lakóhelyre kerültem, melyet huszonöt éven át a híres Dr. URI JÁNOS foglalt el, egy Leidenben kiképezett magyar, kit az (oxfordi) egyetem áthitt, hogy a Bodleyana-könyvtár keleti kéziratait rendezze, katalogusba foglalja és leírja. Ő az, ki a Burda című arab költeményt kiadta és latinra fordította. Hetven évet meghaladó korában 1796-iki október hó 18-án esti 8 óra felé vacsora közt hirtelen halt meg. Dr. WHITE, az egyetem ez idei arab professora, tanítványai közül való; úgy mint e helységben a legtöbben azok közül, kik a keleti irodalmakban kitűnnek, okta-

*) Dr. MARGOLIOUTH D. S. oxfordi tanár volt szíves ez adatra figyelemzetni.

tásukat Dr. URI JÁNOSNAK köszönik. Bús érzés, bár kedves gondolatoktól indítva a következő sorokat vésette velem egy üveg négyzetére azon szoba ablakának, a melyben kutatott, a melyben meghalt, és a melyben én most írok.»

Íme a felirat szövege, melyet szabad e helyen angol eredetije szerint is megőrizni:

«Sacred to the Memory of
 John Uri D. D.
 Born in Hungary and educated at Leyden
 He was invited over into England by the
 University of Oxford
 to describe, arrange and catalogue
 The Oriental MSS. in the Bodleyan Library.
 His oldest and most intimate acquaintances
 Ever found him to be
 An honest man, a pleasant Companion and a
 Conscientious Christian.
 To his powerful knowledge as an
 Oriental Scholar
 His Catalogue of the Arabic MSS. in the Bodleyan Library
 His Hebrew and Arabic Grammar
 His edition and Latin translation of the
 Celebrated Arabic Poem colled
 Al-Bordha
 Together with his numerous Pupils
 Who have distinguished themselves in the Walks of Literature
 Opened to them by their Preceptor
 Bear the most distinguished and decided testimony.
 A stranger to his Person but not to his
 Literary and moral worth:
 Dares to entrust even to Glass
 In the apartment twenty-five years
 Occupied by this eminent man
 This Memorial
 To Learning that can never perish
 And Virtues that can never die.
 After suffering much by increasing infirmities
 During the last two years of his life
 He died suddenly in his apartments
 About eight o'clock of the evening of
 October 18. 1796.
 Aged 70 years
 His mortal remains were deposited in the

Chancel of St. Michael's Church in this city
Where, for lack of a Monument,
The passenger can scarcely say
Here lies Uri.»

Magyarra fordítva:

•Szentelve Uri János theolog. doktor emlékének. Magyarországon születve és Leidenben nevelve, az oxfordi egyetem áthitta őt Angliába, hogy leírja, rendezze és katalogusba foglalja a Bodleyan-könyvtár keleti nyelvű kézíratait. — Legrégibb és legbizalmasabb ismerősei mindenkor becsületes embernek, kedves társnak és lelkiismeretes keresztyénnek találták. Hatalmas ismereteiről a keleti tudományban a legkitünőbb és leg-határozottabb tanúságot tesznek Katalogusa a Bodleyan-könyvtár arab kézíratairól. Héber és Arab nyelvtana, a Burdának nevezett híres költemény kiadása és latin fordítása, számos tanítványaival együtt, kik kitüntették magukat azon irodalom köreibben, melyet mesterük nekik megnyitott. Egy bár személyére, de nem irodalmi és erkölcsi érdemeire nézve idegen, azon lakásban, melyet e kitünő ember huszonöt éven át elfoglalt, ablaküvegre bizza ez emlékjelt tudományról, mely soha nem pusztulhat el, erényekről, melyek soha nem halhatnak meg. Miután élete utolsó két évében sokat szenvedett vala egyre növekvő betegségektől, szülésében hirtelen meghalt esti nyolcz óra felé, 1796 október 18-án 70 éves*) korában. Halandó maradványait a város Sz. Mihály-templomának chorusában helyezték el, a hol egy emlékkő hiányában, az arra menő bajosan mondhatná: Itt nyugszik Uri.»

Az üvegtábla rég elpusztult; vele CLARKE érzelmes felirata. Hadd maradjon fenn e helyen is, mint nagy hazánkfia, a tudós és erényes URI JÁNOS emlékének felújítója. A magyar tudomány büszkén említheti e nevet. Tartsuk tiszteletben!

*) Helyesebben 72 éves korában. BUDAI EZSAJÁS fent említett jegyzetében 1794-ben azt mondja róla: «licet esse septingenario major.»

irodalom között. 20 f. — V. *Barna F.*: Néhány ősműveltségi tárgy neve a magyarban. 60 f. — VI. *Télfy*: Itankavis Kleon új-görög drámája. 60 f. — VII. *Imre S.*: A nevek uk ésük személyairól. 40 f. — VIII. *Ballagi M.*: Emlékbeszéd Székács József t. tag fölött. 40 f. — IX. *Vámbéry*: A török-tatár nép primitív kulturájában az égi testek. 20 f. — X. *Volf Gy.*: Batori László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. 20 f. (1877—1879). — VIII. k. I. *Dr. Ábel J.*: Corvin-codexek. 1 K 20 f. — II. *Barna F.*: A mordvaiak pogány istenei s ünnepei szertartásai. 1 K. — III. *Dr. Genetz A.*: Orosz-lapp utazásomból. 40 f. — IV. *Gr. Zichy Á.*: Tanulmány a japáni művészetről. 2 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Pázmándi Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. 20 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Ukkonpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. 40 f. — VII. *Mayer A.*: Az ugynevezett lágy aspiráták fonetikus értékéről az ó-indben. 1 K 20 f. — VIII. *Dr. Ábel J.*: Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Pozder K.*: Ujperza nyelvjárások. 1 K. — X. *Imre S.*: Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. 60 f. (1879—1880). — IX. k. I. *Budenz J.*: Emlékbeszéd Schiefner Antal k. tag felett. 20 f. — II. *Gr. Zichy Á.*: A Boro-Budur Jáva szigetén. 80 f. — III. *Ballagi M.*: Nyelvünk újabb fejlődése. 40 f. — IV. *Vámbéry*: A hunok és avarok nemzetisége. 60 f. — V. *Hunfalvy P.*: A Kün- vagy Petrarka-codex és a kúnok. 60 f. — VI. *Szász K.*: Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag felett. 10 f. — VII. *Barna F.*: Ős vallásunk főistenei. 80 f. — VIII. *Dr. Ruzsicska K.*: Schopenhauer esztetikája. 20 f. — IX. *Barna F.*: Ős vallásunk kisebb isteni lénei és áldozat szertartásai. 60 f. — X. *Dr. Kont I.*: Lessing mint philologus. 60 f. — XI. *Bogisich M.*: Magyar egyházi népénekek a XVIII. századból. 1 K. — XII. *Simonyi*: Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. 40 f. (1880—1881). — X. k. I. *Simonyi*: A jelentéstan alapvonalai. 60 f. — II. *Heinrich G.*: Etzelburg és a magyar hünmonda. 40 f. — III. *Hunfalvy P.*: A M. T. Akadémia és a szuomi irodalmi társaság. 40 f. — IV. *Joannovics*: Értsük meg egymást. 60 f. — V. *Ballagi M.*: Baranyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai. 20 f. — VI. *Dr. Pecz V.*: Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles tropusával. 1 K 20 f. — VII. *Szász K.*: Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. 20 f. — VIII. *Bogisich M.*: Cationale et Passionale Hungaricum. 60 f. — IX. *Jakab E.*: Az erdélyi hirlapirodalom története 1848-ig. 1 K. — X. *Heinrich G.*: Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kültag felett. 80 f. — XI. *Bartalus*: Ujabb adalékok a magyar zene történelméhez. 80 f. — XII. *Bánóczi J.*: A magyar romanticismus. 20 f. — XIII. *Bartalus I.*: Ujabb adalék a magyar zene történelméhez. 80 f. (1882). — XI. k. I. *Hunfalvy P.*: Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? 40 f. — II. *Télfy*: Ujgörög irodalmi termékek. 80 f. — III. *Télfy*: Középkori görög verses regények. 60 f. — IV. *Dr. Pozder K.*: Idegen szók a görögben és latinban. 1 K. — V. *Vámbéry*: A csuvasokról. 60 f. — VI. *Hunfalvy P.*: A számlálás módjai és az év hónapjai. 40 f. — VII. *Majláth B.*: Telegdi Miklós mester magyar katechismusa 1562-ik évből. 20 f. — VIII. *Dr. Kiss I.*: Káldi György nyelve. 1 K. — IX. *Goldziher*: A muhammedán jogtudomány eredetéről. 20 f. — X. *Barna F.*: Vámbéry Ármin «A magyarok eredete» című műve néhány főbb állításának bírálata. 1 K 20 f. — XI. *Ballagi M.*: A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a Nyelvőr. 40 f. — XII. *Vámbéry*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. 60 f. (1888—1884). — XII. k. I. *Dr. Kont I.*: Seneca tragédiái. 1 K 20 f. — II. *Dr. Nagy S.*: Szombatos codexek. 60 f. — III. *Szász B.*: A reflexív és vallásrökölési elem a költészetben s Longfellow. 60 f. — IV. *Kúnos* és *Munkácsi*: A belviszonyragok használata a magyarban. 1 K. — V. *Vámbéry*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. 1 K. — VI. *Volf Gy.*: Kiktől tanult a magyar írni, olvasni? 1 K. — VII. *Thury J.*: A kasztamuni-i török nyelvjárás. 1 K. — VIII. *Télfy*: Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. 40 f. — IX. *Kálmány L.*: Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya. 40 f. — X. *Brassai*: A mondat dualismusa. 1 K 20 f. — XI. *Gr. Kun G.*: A kunok nyelvéről és nemzetiségéről. 80 f. — XII. *Ábel J.*: Isota Nogarola. 1 K. (1884—1885). — XIII. k. I. *Heinrich G.*: Kudrun, a monda és az eposz. 80 f. — II. *Barna F.*: A votják nép multja és jelene. 60 f. — III. *Goldziher I.*: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. 80 f. — IV. *Ábel J.*: A homeroszi Demeter-hymnusról. 1 K. — V. *Barna F.*: A votjákok pogány vallásáról. 40 f. — VI. *Szarvas Gábor*: A régi magyar nyelv szótára. 20 f. — VII. *Budenz J.*: Egy kis viszhang Vámbéry Ármin ur válaszára. 40 f. — VIII. *Szily K.*: Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. 20 f. — IX. *Bogisich M.*: Szegedi Lénárt énekeskönyve. 1 K. — X. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok. I. rész. 60 f. — XI. *Pecz V.*: A kisebb görög tragikusok tropusai. 20 f. — XII. *Télfy*: Heraclius. Rankavis Leon hellén drámája. 60 f. (1885—1886). — XIV. k. I. *Ábel J.*: Az ó- és középkori Terentius biographiák. 80 f. — II. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok

II. rész. 80 f. — III. *Barna F.*: A mordva nép házassági szokásai. 60 f. — IV. *Télfy*: Jelentés ujhellén munkákról. 60 f. — V. *Kálmány L.*: Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. 20 f. — VI. *Putnok M.*: Etymologicum magnum Romaniae. 40 f. — VII. *Simonyi*: A magyar szótók. 60 f. — VIII. *Simonyi*: A nyelvújítás történetéhez. 40 f. — IX. *Brassai*: Szórend és accentus. 80 f. — X. *Télfy*: Három francia hellenista és a volapük. 40 f. — XI. *Némethy G.*: Euhemeri reliquiæ. 1 K 20 f. — XII. *Vikár B.*: Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. 80 f. (1887—1889.) — XV. k. I. *Dr. Schreiner M.*: Az iszlám vallásos mozgalmak az első négy században. 60 f. — II. *Haraszi*: André Chénier költészete. 3 K. — III. *Simonyi*: Kombináló szóalkotás. 80 f. — IV. *Hunfalvy P.*: Az aranyosszéki mohácsi nyelvemlékek. 30 f. — V. *Zichy A.*: Psychiatria és politika. 20 f. — VI. *Télfy*: Ujabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. 1 K 20 f. — VII. *P. Thewrewk E.*: A magyar zene tudományos tárgyalása. 40 f. — VIII. *Asbóth O.*: A hangsúly a szláv nyelvekben. 1 K 60 f. — IX. *Simonyi*: A nyelvújítás és az idegenszerűségek. 1 K 20 f. — X. *Télfy*: Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül. 80 f. — XI. *Dr. Kégl S.*: Tanulmányok az újabbkori persa irodalom történetéből. 3 K. — XII. *Gróf Kun G.*: Ujabb adatok a kún Petrarca-Codexhez. 30 f. (1889—1892.) — XVI. k. I. *Finály*: A besztercei szószedet. 4 K. — II. *Goldziher I.*: A pogány arabok költészetének hagyománya. 1 K 20 f. — III. *Asbóth O.*: A szláv szók a magyar nyelvben. 90 f. — IV. *Pecz V.*: Paraspondylos Zotikos költeménye a várnai csatáról. 60 f. — V. *Télfy*: Új-görög munkák ismeretése. 40 f. — VI. *Télfy*: Két új-görög nyelvtan magyarul és a mai görög verstan. 40 f. — VII. *Szamota I.*: A Murmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. 1 K. — VIII. *Hegedüs I.*: Guarinius és Janus Pannonius. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Kúnos I.*: Kisázsia török dialektusairól. 90 f. — X. *Hegedüs I.*: Diesének Jacobus Ant. Marcellusra. Irta Janus Pannonius. (1892—1897.) — XVII. k. I. *Dr. Mahler*: Egyiptologiai tanulmányok a choronologia köréből 30 f. — II. *Kúnos*: Naszreddin hodsa tréfái. 3 K. — III. *Kégl S.*: A perzsa népdal. 90 f. — IV. *Melich J.*: Melyik nyelvjárásból valók a magyar nyelv régi német jövevényszavai? 1 K 20 f. — V. *Kozma F.*: Brassai Sámuel mint æsthetikus és műkritikus. 2 K. — VI. *Décsi L.*: Sz. Agoston reguláinak magyar fordítása Celius (Bánffy) Gergelytől. 2 K. — VII. *Vadnai*: Czakó Zsigmond ismeretlen drámai költeménye. 30 f. — VIII. *Gyomlay*: Szent István veszprémi donatiójának görög szövegéről. 1 K 20 f. — IX. *Mahler*: Adalékok az egyiptomi nyelvhez. 60 f. — X. *Id. Szinnyi J.*: Az első magyar bibliographus. 60 f. (1898—1901.) — XVIII. k. I. *Gyomlay*: Bölcs Leo Taktikája mint magyar történelmi kútforrás. 1 K. 20 f. — II. *Katona L.*: Temesvári Pelbart Pélái. 1 K 20 f. — III. *Némethy G.*: A római elegia viszonya a göröghöz. 48 f. — IV. *Thúry J.*: A «Behdset-ül-Lugat» csagatáj szótár. 1 K 20 f. — V. *Katona L.*: Alexandriai sz. Katalin legendája középkori irodalmunkban 1 K 60 f. — VI. *Dr. Cserép J.*: Határidőszámítás a rómaiaknál. 40 f. — VII. *Thúry J.*: Török nyelvemlékek a XIV. század végéig. 1 kor. — VIII. *Szilasi M.*: Adalékok a finn-ugor palatalis mássalhangzók történetéhez. 1 kor. — IX. *Kégl S.*: Szenáji. 3 kor. — X. *Katona L.*: A Teleki-codex. 1 kor. 60 f. — XIX. k. I. *Bayer*: Egy magyar Eszther-dráma. 60 f. — II. *Haraszi*: A renaissance francia színiköltészete és a színszerűség. 1 kor. 20 f. — III. *Thúry J.*: A közép-ázsiai török irodalom. 1 kor. 50 f. — IV. *Melich J.*: A brassói latin-magyar szótár-töredék. 60 f. — V. *Pecz V.*: A classica philologia jövője. 60 f. — VI. *Hegedüs I.*: Petrarca «Szózatja». 50 f. — VII. *Kúnos I.*: Ada-Kaléi török népdalok, fordítással és jegyzetekkel. 2 kor. — VIII. *Cserép J.*: C. Julius Cæsar commentariussainak folytatásai és Asinius Pollio. 80 f. — IX. *Melich J.*: Szikszai Fabricius Balázs latin-magyar szójegyzéke 1590-ből. Ára 3 kor. — X. *Kégl Sándor*: Dselál ed-Din Rûmi négysoros versei. Ára 1 korona 50 fillér. — XX. k. I. *Ferenzi Zoltán*: Petőfi és a socializmus. Ára 1 korona. — II. *Schmidt J.*: Az itáliai nyelvcsalád helyzete az indogermán nyelvek körében. Ára 1 kor. 50 f. — III. *Asbóth Oszkár*: Szláv jövevényszavaink. (I. rész.) Ára 2 kor. — IV. *Melich J.*: Révai Miklós nyelvtudománya. Ára 1 kor. — V. *Némethy Géza*: Ovidius és Lygdamus. Ára 1 kor. — VI. *Geyza Némethy*: De epodo Horatii cataleptis Vergilii inserto. Ára 1 kor.

Megrendelhetők, a mennyiben még készletben vannak, a Magyar Tud. Akadémia Könyvkiadó-hivatalában Budapest, V. Akadémia-utca 2.